

Говор првог потпредседника Владе Србије и министра спољних послова Ивице Дачића на отварању изложбе докумената „Србија-Русија, Југославија-СССР“ посвећеној 180 година дипломатских односа Србије и Русије

„Поштоване даме и господо,

Представља ми посебно задовољство да се обратим овом цењеном скупу поводом отварања изложбе докумената под називом „СРБИЈА – РУСИЈА. ЈУГОСЛАВИЈА – СССР“, а поводом обележавања 180 година дипломатских односа наших двеју држава.

Изражавам захвалност Архиву Србије и Архиву Југославије који су несумњиво уложили велику енергију и напор у циљу организације ове изложбе.

Желео бих да укажем на историјат наших односа и грађење традиционално пријатељских веза два народа. За почетак дипломатских односа узима се састанак српског кнеза Милоша Обреновића са руским конзулом Герасимом Васиљевичем Вашченком у кнежевој резиденцији у Крагујевцу 23. фебруара 1838. године. Овај догађај представља обнављање веза између два народа и две државе у пуном капацитету у оквиру вишевековне заједничке историје, коју спајају словенско порекло, исти културно-цивилизацијски корени, духовно сродство и верске везе. Све ово је утицало на обликовање братског карактера односа наших народа, без обзира на велику географску удаљеност. Од тада па све до данашњих дана, сарадња наших земаља превазилази уобичајене оквире међудржавних односа.

Иако се 1838. година узима за почетак успостављања дипломатских односа између Србије и Русије, историјски гледано, наше везе и сарадња остварене су много пре овог датума. Почетак сарадње Срба и Руса везујемо за 12. век, када се будући утемељивач Српске православне цркве Растко Немањић, односно Свети Сава, замонашио у руском манастиру Свети Пантелејмон на Светој гори. Свети Сава 1219. године постаје први архиепископ Аутокефалне српске цркве и приређује Зборник црквених и грађанских закона звани Номоканон, Законоправило или Крмчија. Номоканон, дошавши још у XIII веку у Русију, одиграо је велику улогу на плану црквено-правне и државно-правне науке и традиције у Русији.

Унутар кремаљских зидина, у Архангелској саборној цркви, налазе се фреске на којима су представљени Свети Симеон (Стефан Немања) и Свети Сава (Растко Немањић), што

указује на углед и значај који је придаван овим српским владарима и светитељима у Русији. Овим су, такође, наглашене и родбинске везе руске владарске породице са српском династијом Немањића. Наиме, руски цар Иван Грозни имао је у себи и српске крви, с обзиром да му је бака по мајци, била Ана Јакшић, из познате средњовековне великашке породице. Такође, у Русији током 17. века се усталио култ Светог Саве.

Србија је пружила своју подршку Русији, у времену монголско-татарског ропства. Тада су српски владари слали прилоге руском манастиру на Светој гори и друге видове помоћи у Русију.

Крах српске средњовековне државе поклапа се са периодом јачања уједињеног Московског великог кнежевства. Тако је Русија, као једина моћна и слободна православна земља у свету, крајем XV века постала уточиште многим Србима. С тим у вези, желим да укажем на значај вишевековне помоћи Русије, у тим тешким временима, српској цркви која је за Србе била значајна и важна с обзиром да је, под турском влашћу, црква била једина институција која је чувала постојање Срба. Прве озбиљне школске институције у Карловачкој митрополији постојале су захваљујући руским учитељима и књигама сланим из Русије. У време владавине Петра Великог из Русије у Сремске Карловце стижу руски учитељи и ту организују просветитељску мисију, ширећи руске књиге међу овдашњим Србима. Посебно значајну улогу у опстајању српског народа и српске културе, Русија је на себе узела после тзв. Прве и Друге велике сеобе Срба у XVII, односно XVIII веку. По обиму, одмах после ове две велике сеобе Срба, долази једна, у суштини другачија српска сеоба – сеоба у "Царску Русију". Наиме, Русија је отворила врата за српске исељенике, међу којима су многи оставили неизбрисив траг у руској историји, као што су генерали Михајло Андрејевић Милорадовић, Јован Јероговић Шевић, Никола Ивановић де Прерадовић, и друге истакнуте војсковође. И пре ових великих српских сеоба у Русију, још у време цара Петра Великог, али у знатно мањем броју, један део Срба се населио у Русији, међу којима и дипломата у служби Петра Великог Сава Владиславић.

Време изградње државности тадашње српске кнежевине поклопило се са отварањем руског конзулата у Србији. На основу Једренског мира, којим је окончан Руско-турски рат 1828–1829. године, било је предвиђено давање аутономије за земље ослобођене у току Првог српског устанка (1804–1813. године). Остваривање овог циља омогућила је политика цара Николаја и помоћ Русије у стицању српске државности, формирању уставних основа и стварању спремне војске која је допринела коначном ослобођењу српских територија.

Руска држава војнички је и материјално помагала српски народ и у ослободилачким ратовима против Турака од 1876. до 1878. године. Многи од руских добровољаца, предвођених генералом Михаилом Чарњајевим, и своје животе су уградили у темеље нове српске слободе. Сетимо се само руског пуковника Николаја Николајевича Рајевског, по коме је чувени руски писац Лав Толстој обликовао лик Вронског у роману „Ана Каренина", који је командујући у бици погинуо код Алексинца.

Два светска рата, међусобна подршка и борба на истим странама, уз огромне људске и материјалне губитке, додатно учвршћују везе српског и руског народа. Србија посебно

памти искрену и братску подршку руског цара Николаја Другог 1914. године, који је одлучно стао у одбрану српског народа у једном од најтежих тренутака у својој историји. Након Октобарске револуције 1917. године и трагичних догађаја из Грађанског рата, Србија је прихватила на десетине хиљада руских емиграната који су значајно допринели развоју српске привреде, науке, културе и уметности. Посебно бих издвојио Николаја Петровића Краснова – чувеног архитекту, који је допринео изградњи Београда и који је, између осталог, пројектовао данашњу зграду Министарства спољних послова. Желим да поменем и владику Антонија Храповицког, византолога Георгија Острогорског, балерину Нину Кирсанову и многе друге.

Након Другог светског рата, чак и у време идеолошких размимоилажења, везе, блискост и подршка два народа остали су нераскидиви. И данас, када је Република Србија суочена са многим изазовима, уз развијене економске односе, велику помоћ српској држави пружа управо Русија, на чему смо јој изузетно захвални.

Билатерални односи између Републике Србије и Руске Федерације, 180 година након успостављања дипломатских односа, изузетно су добри и развијени. Сарадња између две земље, која се одвија на нивоу стратешког партнерства, последњих година је веома динамична и праћена је честим сусретима високих званичника. Само у овој години имали смо низ посета и сусрета на високом нивоу: посету министра иностраних послова Руске Федерације Сергеја Лаврова Београду поводом 180 година успостављања дипломатских односа између две земље, посету председника Србије Александра Вучића Москви поводом Дана победе и његову недавну радну посету Москви. Ја сам само током ове године четири пута посетио Руску Федерацију. Ускоро нас очекује веома значајан догађај за развој наших билатералних односа, најављена посета руског председника Владимира Путина Србији у јануару идуће године, којој се веома радујемо.

Руска Федерација пружа чврсту и доследну подршку територијалном интегритету и суверенитету Републике Србије и снажно подржава наше позиције и политику по питању Косова и Метохије, на чему смо истински захвални. Веома смо захвални Руској Федерацији на гласној и доследној подршци на недавном заседању Генералне скупштине Интерпола у Дубаију, где је наша земља постигла велики успех, одбацивањем захтева Приштине за пријем у чланство. Делимо са Руском Федерацијом становиште да се искључиво путем дијалога, уз поштовање међународног права, може доћи до прихватљивих и трајних решења свих проблема.

Србија је данас на европском путу, али тај пут није, и не може бити препрека блиским и братским односима са Русијом. С тим у вези, Србија се није и неће ни у будућности прикључити санкцијама против Русије.

Руска Федерација је један од стратешких економских партнера Републике Србије. Између две земље је на снази режим слободне трговине, који веома много доприноси расту међусобне робне размене.

Међусобна робна размена последњих година бележи значајан раст, чему је допринео и раст извоза наших пољопривредних производа. Потенцијал раста робне размене између две земље је далеко од искоришћеног, а радимо на томе да у наредним годинама она порасте, са тренутног нивоа од око 3 милијарде на 4 милијарде долара. Руска Федерација представља и веома значајног инвеститора у српску привреду и по улагањима у овој деценији заузима четврто место.

Сарадња у енергетској области је веома успешна, а за Србију је изузетно значајно што руска страна сматра приоритетном руту гасовода "Турски ток" која би пролазила кроз нашу земљу, што би обезбедило стабилно снабдевање гасом и омогућило Србији да постане транзитна земља за гас.

Србија је војно неутрална земља и Русија цени то наше опредељење. У војној области је последњих година дошло до знатног раста војно-техничке сарадње која омогућава модернизацију наше војске.

У последње време је знатно интензивирана и сарадња у научно-техничкој и иновационој области. Културна сарадња између две земље се интензивно одвија. Редовно се одржавају културно-уметничке манифестације у чему веома значајну улогу игра и Руски центар за науку и културу, институција која ове године слави 85 година постојања и на чему јој искрено честитам. Такође, веома је важна и иницијатива око отварања српског културног центра у Москви.

Руска Федерација је веома значајан донатор и давалац хуманитарне помоћи нашој земљи. Одобрива је помоћ од 2 милиона долара за обнову манастира и споменика на Косову и Метохији. Прва је реаговала током катастрофалних поплава 2014. године, захваљујући и активностима Српско-руског хуманитарног центра, и у рекордно кратком року упутила техничку и хуманитарну помоћ. Влада Руске Федерације и Руска православна црква пружају веома значајну финансијску и стручну помоћ у унутрашњем осликавању Храма Светог Саве, што представља својеврсни симбол сарадње између два братска народа.

Наша визија развоја односа са Руском Федерацијом базира се на чврстом и непоколебљивом пријатељству и блискости два народа, као и на међусобној подршци и разумевању. Оно што захтева посвећеност и представља задатак за будућност јесте постојано улагање напора како би грађани обе земље осетили напредак од јачих економских веза и убрзаног развоја сарадње у свим областима.

Желео бих да још једном захвалим Русији на чврстој и доследној подршци територијалном интегритету и суверенитету Републике Србије и нашој политици по питању Косова и Метохије, у условима када се суочавамо са покушајима тзв. Косова за међународна признања и чланство у међународним организацијама резервисаним за државе; аспирацијама за стварање тзв. Војске Косова; „трговинским ратом“, и најновијим упадом РОСУ у северни део Косовске Митровице, када су сви аргументи на нашој страни, а ми испунили преузете обавезе.

Још једном, захваљујем на прилици да, у име Министарства спољних послова Републике Србије, отворим ову веома значајну и садржајну изложбу која представља још један допринос развоју односа између наше земље и Руске Федерације."